

Sosiaali- ja terveysministeriö
PL 33
00023 VALTIONEUVOSTO

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustusasioiden neuvottelukunnan lausunto vuoden 2027 kehysriihen päätösten toimeenpanoon

Hallitus päätti kehysriihessään huhtikuussa 2026 lisäleikkauksesta sosiaali- ja terveysjärjestöjen valtionavustuksiin. Päätetty 50 miljoonan lisäleikkaus nostaa vuoden 2027 leikkaustason noin 31 prosenttiin. Hallituskaudella sosiaali- ja terveysjärjestöjen STEA-avustukset ovat leikkautumassa puoleen vuoden 2024 tasosta. Näillä leikkaustasoilla tulee väistämättä olemaan suuri vaikutus sosiaali- ja terveyskentän kokonaisuuteen, erityisesti ongelmien ennaltaehkäisyyn ja matalan kynnyksen tukeen, mutta myös laajemmin kohtaavan työn ja vapaaehtoistyön edellytyksiin sekä osallisuuteen.

Ohjeelliset avustussuunnitelmat tukemaan hallittua sopeutumista

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen valtionavustuksista leikattu vuosina 2025–2026 kumulatiivisesti lähes 190 miljoonaa euroa. Avustusasioiden neuvottelukunta arvioi, että seuraava, lähes kolmanneksen leikkaus yhden toimintavuoden aikana on käytännössä mahdotonta toteuttaa riittävän hallitusti ja kestävästi.

Olisi ensiarvoisen tärkeää, että vuoden 2027 leikkausten kohdentuminen tiedettäisiin jo tulevana kesänä, jotta sopeuttamistoimia pystytään viemään läpi ennakoivasti syksyllä 2026. Esimerkiksi pitkäaikaisissa työsuhteissa työehtosopimusten mukaiset irtisanomisajat ovat jopa puoli vuotta. Jos sopeutustoimiin päästään joulutammikuussa, tarkoittaa se, että iso osa vuoden 2027 avustustasosta joudutaan käyttämään toiminnan alasajon kustannuksiin talven ja kevään aikana. Tämä leikkaisi entisestään järjestöjen toiminnan loppuvuoden resursseja. Hallitsematon toiminnan alasajo ei myöskään mahdollista esimerkiksi järjestöjen rakenteellisia uudistuksia, kuten fuusioita tai muita yhteisiä tehostamistoimia.

Neuvottelukunta ehdottaa, että STEA tuottaa ohjeelliset avustussuunnitelmat kullekin avustuskohteelle ensi tilassa, viimeistään elokuussa 2026. Järjestöjen tuloksellisen toiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi neuvottelukunta pitää samalla ensiarvoisen tärkeänä dialogia avustuksensaajien ja STEAn välillä leikkausten valmistelussa koko

valmisteluprosessin ajan. Tarpeettomien vaurioiden välttämiseksi on tärkeää, että järjestöjä kuullaan leikkausten käytännön kohdentamisesta niiden omassa avustuskokonaisuudessa, ja suhtautuu myös joustavasti esimerkiksi avustusten yhdistämiseen tai muihin muutoksiin, jolla voidaan pienentää leikkausten kielteisiä vaikutuksia järjestön toimintakykyyn.

Hyvinvointialuerahoituksen kokeilu tärkeää valmistella huolella vuodelle 2028

Neuvottelukunta ymmärtää hallituksen lähtökohdat ns. kompensatorahoituskokeilulle, jolla vastattaisiin hyvinvointialueiden erityistarpeisiin. Päätetty 84 miljoonan tasoleikkauksen toteuttaminen samaan aikaan aiotun 25 miljoonan euron hyvinvointialuekompensaation kanssa johtaisi kuitenkin väistämättä tilanteeseen, jossa hyvinvointialuerahoitusta jouduttaisiin kohdentamaan tietämättä, miten STEA-leikkaukset käytännössä tulevat vaikuttamaan kullakin hyvinvointialueella. Kompensatorahan jakaminen olisi myös uusi hallinnollinen prosessi ministeriölle, järjestöille ja hyvinvointialueille, samaan aikaan kun ylimääräistä hallinnollista taakkaa aiheutuu myös leikkausten toimeenpanosta.

Neuvottelukunta esittääkin, että hyvinvointialueiden hva-rahoituskokeilu valmistellaan huolella toimeenpantavaksi vuonna 2028. Tämä mahdollistaisi paremman kokonais kuvan leikkausten vaikutuksista alueilla sen varmistamiseksi, ettei muutoksesta aiheudu tarpeettoman suuria kielteisiä vaikutuksia apua tarvitseville ihmisille.

Rahoituskokeilun siirtäminen vuodelle pienentäisi STEA-rahoituksen ensi vuoden tasoleikkauksen 84 miljoonasta eurosta 59 miljoonaan euroon, mikä edelleen olisi noin 25 prosentin leikkaus tämänvuotiseen tasoon nähden.

Avustuskriteereiden valmistelussa painopisteenä tuloksellisuus- ja tarveperustaisuus

Neuvottelukunnan saaman tiedon mukaan ministeriö on käynnistämässä tarkennettujen avustuskriteereiden valmistelun tukemaan vuoden 2027 leikkausten toimeenpanoa. Myös neuvottelukunta pitää tärkeänä, että leikkausten kohdennuksia tuetaan selkeällä kriteeristöllä.

Neuvottelukunta on viime vuonna tuottanut sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuson toimeksiannosta selvityksen siitä, miten avustusjärjestelmää voidaan kehittää ja avustusleikkaukset toteuttaa mahdollisimman hallitusti. Neuvottelukunnan ja STEAn yhteisessä selvityksessä ehdotetaan vaikuttavuusperustaisuuden vahvistamista kehittämällä avustetun toiminnan tuloksellisuuden arviointia edelleen ja lisäämällä sen painoarvoa avustusten kohdentamisessa, sekä laatimalla tuloksellisuuden arviointikriteereiden rinnalle aiempaa selkeämmät ja läpinäkyvämmät toiminnan tarpeen

kriteerit. Ehdotuksia on kuvattu yksityiskohtaisemmin ministeri Kaisa Juusolle 16.10.2025 luovutetussa selvityksessä.

Neuvottelukunta on mielellään osaltaan tukemassa kriteerien jatkovalmistelua.

Hallinnollisen taakan keventäminen tukemaan hallittua sopeutumista

Neuvottelukunta on aikaisemmissa lausunnoissaan tuonut esille myös keinoja hallinnollisen taakan keventämiseen sen varmistamiseksi, että niukentuvien valtionavustusten olosuhteissa mahdollisimman pieni osuus avustusvaroista kohdistuu avustamisen hallinnollisiin prosesseihin ja mahdollisimman suuri siihen työhön, jota avustuksilla rahoitetaan. Neuvottelukunta ehdottaa myös näiden toimien jatkovalmistelua neuvottelukunnan ja STEAn yhteistyönä.

Avustusasioiden neuvottelukunnan lausunnon pääkohdat:

- *Tulevien leikkausten sopeustoimet järjestöissä on kyettävä käynnistämään jo hyvissä ajoin syksyllä 2026. Neuvottelukunta esittää, että kullekin kohteelle laaditaan ohjeellinen avustussuunnitelma syksyyn mennessä.*
- *Leikkausten kielteisten vaikutusten minimoimiseksi on tärkeää, että avustuksensaajia kuullaan leikkausten kohdentamisessa niiden omassa avustuskokonaisuudessa ja STEA suhtautuu joustavasti avustuksensaajien ehdotuksiin, joilla tuetaan toiminnan sopeutumista alenevaan avustustasoon.*
- *STEA-avustustoiminnan vaikuttavuusperustaisuutta voidaan edelleen vahvistaa kehittämällä edelleen tuloksellisuuden arviointia sekä tuottamalla rinnalle nykyistä selkeämmät ja läpinäkyvämmät toiminnan tarpeen kriteerit.*
- *Avustusprosesseihin liittyvän hallinnollisen taakan keventäminen turvaa osaltaan sitä, että STEA-avustukset kanavoituvat järjestöjen perustyöhön. Neuvottelukunta on aikaisemmissa lausunnoissaan tehnyt konkreettisia esityksiä, joilla avustustoiminnan hallinnollista taakkaa voidaan keventää.*
- *Neuvottelukunta ehdottaa, että kokeilu rahoituksen kohdentamisesta hyvinvointialueiden puoltamiin hankkeisiin valmistellaan huolella avustusvuodelle 2028, ja kokeiluun suunnattavaksi aiottu 25 miljoonaa euroa jaetaan vielä vuonna 2027 tavanomaisen STEA-prosessin yhteydessä.*

29.4.2026

STM avustusasioiden neuvottelukunta